

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENEN ÜRDÜNLÜLERİN YAZILI ANLATIMLARININ SES BİLGİSİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ*

Gonca KIRBAŞ**

Öz: Bu araştırmada, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Ürdünlü öğrencilerin A2 düzeyi yazılı anlatımlarında yaptıkları ses bilgisi yanlışlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Ürdün'ün başkentindeki Amman Yunus Emre Türk Kültür Merkezinde Türkçe öğrenen 48 öğrencinin yazılı anlatımları incelenmiştir. İncelenen yazılardaki tespit edilen veriler yanlış çözümlemesi ile başlıklara ayrılarak sınıflandırılmıştır. Böylelikle Ses bilgisi dört alt başlık olarak kategorilere ayrılmıştır. Bunlar; “Ünlü Uyumu, Ünlülerin Karıştırılması, Kelimedeki Yazım Yanlışları ve Ses Olayları”dır. Belirtilen kategorilere göre çalışmanın sonucunda öğrencilerin yazılı anlatımlarında 888 yazım yanlışlığı yapılmıştır. Ünlü uyumunda % 46,4 (412), ünlülerin karıştırılmasında % 28,72 (255), kelimedeki yazımında % 22,75 (202) ve ses olaylarında % 2,13 (19) yazım yanlışlığı tespit edilmiştir. Ürdünlü öğrencilerin hedef dil ile ana dillerini zaman zaman karşılaştırdığı ve karıştırdığı da görülmüştür. Böylelikle Arapça konuşulan bir coğrafyada Türkçe öğrenenlerin ses bilgisinde karşılaştıkları güçlükler, zorlandıkları veya yanlış yaptıkları noktalar belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Hedef Dilde Ses Bilgisi, Yazma Becerisi, Ürdün’de Türkçe Öğretimi, Temel Düzey.

An Evaluation of Phonetics in the Spelling of Jordanians Studying Turkish as a Foreign Language

Abstract: The aim of this work is to study the phonetic mistakes in the written expressions of Jordanian students who learn Turkish at the A2 level. The investigation included 48 students studying at the Yunus Emre Turkish Cultural Centre in Amman, the capital of Jordan. The detected writing mistakes in essays are classified. Consequently, the sound information is divided into four sub-headings. These are; Vowel Harmony, Mixing of Vowels, Spelling Mistakes in the Word and Sound Events. As a result of the study according to the specified categories, the students made 888 mistakes in written statements. In particular, vowel harmony constituted the 46.4% (412) of identified mistakes; mixing of vowels 28.72% (255); the mistakes in the word 22.75% (202) and sound events

---

* Makalenin Geliş ve Kabul Tarihleri: 16.02.2019-13.05.2019

Bu çalışma, *Türkçe Öğrenen Ürdünlü Öğrencilerin A2 Düzeyi Yazma Becerisinde Karşılaştıkları Güçlükler* adlı Doç.Dr. Nazmiye TOPÇU TECELLİ danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezinin yalnızca bir bölümündeki verilerinden yararlanarak hazırlanmıştır.

** Öğr.Gör., Bursa Uludağ Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (ULUTÖMER), Bursa, Türkiye. goncakirbas@uludag.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0268-7390.

2.13% (19). Thus, the study identified the difficulties faced by the learners of Turkish language in an Arabic-speaking geography and observed that Jordanian students occasionally compare and mix their target language to their mother tongue.

Keywords: Teaching Turkish as a Foreign Language, Phonology in Target Language, Writing Skills, Teaching Turkish in Jordan, Basic Level.

Giriş

Türkiye ile Ürdün'ün tarihî geçmişi yüzyıllara dayanmaktadır. Bu da iki ülkenin birçok yönden işbirliği yapabilmesini sağlamıştır. Ürdün'den Türkiye'ye Türkçe öğrenme amacıyla öğrencilerin gelmesi ve Türkiye'den de Arapça öğrenmek için Ürdün'e öğrenci gitmesi gibi örnekler geçmişte de günümüzde de mevcuttur. Türkler ve Ürdünlülerin karşılaştıkları sahalarda arttıkça Türkçe öğrenmeye olan ilgi de artmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Orta Doğu'da bir Arap ülkesi olan Ürdün'de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin gelecekte de devam edeceği öngörülebilir.

Bir dil öğretiminde hedef dili öğrenenlerden temel dil becerileri olarak kabul gören okuma, dinleme, konuşma ve yazma ile alt dil becerilerini de -dil bilgisi gibi dil unsurlarını- eşit bir şekilde kavrayabilmesi ve uygulayabilmesi beklenmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de öğrenenler tarafından dilin etkili bir şekilde kullanılabilmesi için dil bilgisi yapılarının kavranabilmesi ve uygulanabilmesi beklenmektedir. Bu bağlamda harfleri, kelimeleri, ek-kök ilişkilerini, tamlamaları ve cümle düzeni gibi dilin unsurlarını doğru bir düzende kullanabilmesi beklenmektedir.

Ürdünlü öğrencilerin yazılı anlatımda yapmış oldukları yanlışlar, öğrencinin hangi hedef dil öğreniminde daha fazla zorlandığının görülebilmesi bakımından dil öğretimi sürecini şekillendirebilmesi bakımından önem arz etmektedir. Böylece bu çalışmanın sahaya ve amaca yönelik dil öğretim sürecinde yöntem, teknik, materyal belirlemeye yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte öğrenciler, hedef dilin ek, kök, kelime, cümle, anlam, yargı gibi konularını öğrenmekte güçlük yaşayabilmektedir. Bu tür güçlüklerin ve sorunların somut bir şekilde görülebildiği yazma çalışmaları, dil öğretiminde önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla bir saha araştırması olarak hazırlanan bu çalışmada, Ürdün'de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Arap asıllı öğrencilerin hedef dili öğrenirken yaptıkları yanlışlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte yabancı dil olarak Türkçe öğretimine, özellikle Orta-Doğu coğrafyasındaki dil öğretimine yönelik yapılacak çalışmalara katkı sağlayabilmek amaçlanmıştır.

Çalışmaya Yunus Emre Enstitüsü tarafından Ürdün'ün başkentinde kurulan Amman Yunus Emre Türk Kültür Merkezinde, 2013-2014 yılları arası A2

düzeıyü Türkçe öğrenen 48 öğrenci dâhil edilmiştir. Kur bitirme sınavı yazma becerisi bölümünde yazılı anlatım kâğıtları çalışmanın materyali olarak kullanılmıştır. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında bulunan ses bilgisi bölümündeki yazım yanlışları gruplandırılarak en sık yapılan yanlışların belirlenmesi hedeflenmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin, ana dillerindeki ses, harf ve dil bilgisel unsurlar hedef dile uyumunu ve öğrenme sürecini etkileyebilmektedir. İlk olarak hedef dil olan Türkçeden farklı harf ve ses sistemine sahip olan bu öğrencilerin, temel dil becerilerinden yazma becerisinde bazı güçlükler yaşadığı görülmüştür. Türkçe ile Arapçanın harfleri, cümle düzeni, dil kuralları bakımından birbirinden farklılık göstermesi dil öğrenimini güçleştiren durumlar olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin dili öğrenirken karşılaştıkları güçlükleri ve zorlandıkları noktaları somut bir şekilde ortaya çıkarabilme bakımından yazma becerisi etkin bir role sahiptir.

1. Yabancı Dil Öğretiminde Ses Bilgisi

Yabancı bir dilin öğretilmesi temel dil becerilerinin birbirine yakın seviyede geliştirilmesiyle gerçekleştirilmiş olur. Bir dili öğrenen bireyden hangi dil düzeyinde ise o düzeyin dil becerilerinin kazanımlarını edinmiş olması beklenmektedir. Yabancı dili öğrenme sürecinde olan bir bireyin dili anlama düzeyi arttıkça öğrendiği dili anlatma ihtiyacı da artmaktadır. Böylece anlatma becerisinin alt dalları olan konuşma ve yazma becerileri de geliştirilmeye çalışılmaktadır (İnan, 2014, s. 621).

Yazma becerisi dil öğretiminde daha uzun bir süreç gerektirdiği için okuma, dinleme veya konuşmaya nazaran daha geç ve zor öğrenilmektedir. Kroll'a göre "Yazmanın hem ana dilinde hem de yabancı dilde son derece zor baş edilen bir alan olması, öğrencinin ve öğreticinin ortak gayretini gerektirir" (Kroll'dan akt. İnan, 2014, s. 621). Bu yüzden birçok araştırmacı tarafından diğer dil becerilerine göre ötelenen bir beceri konumunda görülmektedir. Hâlbuki yazma becerisi, öğrencinin dili öğrenme durumunun ne seviyede olduğunu somut bir şekilde göstermesi bakımından dil öğretiminde önemli bir yer teşkil etmektedir. Çakır'a (2010, s. 166) göre bir öğrencinin yabancı dili hangi düzeyde öğrendiğini görebilmek için anlatma becerilerinden konuşma ve yazma becerilerine bakmak gerekmektedir. Kara'ya (2011, s. 158) göre ise bir dilin öğrenilip öğrenilmediğinin anlaşılabilmesi için dili öğrenen kişilerin hedef dili konuşup yazmasıyla ve iletişim kurduğu insanları anlayıp cevap verebilmesiyle ölçülmektedir.

Dil, seslerden harflere, harflerden hecelere, kelimelere ve nihayetinde cümlelere evrilen hiyerarşik bir süreçtir. Dilin temeli olan sesin, yabancı dil öğretimindeki yerinin incelenmesi de yazı dilindeki görünümleri ile çözümlenebilmektedir. Bu bağlamda ilgili çalışmada ses bilgisi ele alınmaktadır. "Ses, birinci derecede ses

telleri olmak üzere oynak (hareketli) ve durgun ses organlarının rol aldığı, soluk alma, soluk verme, sesleme ve boğumlanma aşamasında sonucunda çıkarılan, çevresel koşullara göre çeşitlilik gösterebilen, salt olmayan seslere konuşma sesi, dil sesi denir” (Yılmaz, 2014, s. 83). “Ses, genelde herhangi bir nesnenin, özelde ise insan konuşma organının yaptığı hareketler sonucunda oluşan titreşimlerin işitme organımız üzerinde meydana getirdiği etkiye denir” (Güneş, 1999, s. 43). “Konuşma seslerini özellikleri, türleri, sözcüklerdeki sıralanışları, görevleri ve uğradıkları değişmeler açısından araştıran, sınıflandıran ve herhangi bir kurama dayalı olmayan, genellikle fiziksel yönleri ağır basan dilbilgisi dalına ses bilgisi (fonetik) adı verilir” (Eker, 2005, s. 249). “Konuşmaya yarayan sesler, iyi kötü, birer şekilde saptanmıştır. Her sesin yazıdaki şekline **harf**, bir dildeki harflerin bütününe **alfabe** denir” (Gencan, 2001, s. 53).

Seslerin oluşumu birçok etken ile meydana gelmektedir. Dilin seslerinin özelliklerini Demircan şu şekilde açıklamıştır:

İtici Güç: Ciğerlerden gelen basınçlı hava.

Titreşim: a. Ses-tellerinin titreşimi:

- i. ses yolunda,
- ii. dışarda.

Tınlama: a. Boşluklarda:

- i. ağız boşluklarında,
- ii. geniz boşluğunda.

Çeşitlenme: a. Ses tellerinde:

- i. incelik değişimiyle,
- ii. uzunluk değişimiyle.
- b. Engelleme yerlerinin değişimiyle,
- c. Engelleme biçimlerinin değişimiyle (2015, s. 11).

Seslerin özellikleri dilden dile, ülkeden ülkeye vs. değişmektedir. Bu değişim dili öğrenme ve öğretmede de dikkate alınmaktadır. Karaağaç’a göre dillerin ses yapıları, en değişken yönleri; anlam yapıları ise, az değişen yönleridir ve Karaağaç ses değişimlerinin sebeplerini şu şekilde açıklamıştır:

a. Irkın Etkisi: Irkların beden yapıların farklılığı gibi ses çıkartma ve işitme organları da birbirinden farklıdır. Bazı ırkların damak kubbeleri oyukken bazılarının düzdür. Bazılarının dilleri yuvarlakken diğerlerinin sivridir. Bunun gibi birçok etken seslerin ırkta ırka değişmesine neden olmuştur.

b. Coğrafyanın Etkisi: Bir toplumun dilinin oluşmasında coğrafyanın, yüzey şekillerinin ve iklimin de etkisi vardır. Irk ve ırkın fizik yapısı

üzerine büyük etkisi olan coğrafya, bir dilin ses değişim etkenlerinden görülmektedir.

c. En Az Çaba ve En Çok Çaba Etkisi: Diller, ses ve anlam yapılarıyla, bir ayırma ve itme zinciri veya birleştirme ve çekme zinciri oldukları görülmektedir. Birleştirmelerde en az çaba ayırmalarda ise, en çok çaba yasaları geçerlidir.

d. Çocuklara Verilen Ana Dili Eğitimi: Dillerdeki en büyük değişiklikler, dillerin yeni kuşaklara aktarılması sırasında gerçekleşir. Sosyal bir yapı olan dilin seslerini henüz tam olarak edinememiş bebek ve çocuklara ana dillerinin seslerinin yeterince öğretilmemesi, ses değişmelerinin en önemli etkisidir.

e. Sosyal ve Siyasal Etkenler: Toplum hayatındaki her türden değişiklik, o toplumun diline, dilinin ses yapısından söz dizimine ve anlam yapısına kadar bir dizi değişimleri beraberinde getirmektedir. Buna göre sosyal ve siyasal değişiklikler dilin üzerinde etkilidir denilebilir.

f. Alt Katman Etkisi: Toplumların her yeni yerleşimde, eski yerleşikler için içindedir ve egemen halkın ırkından diline kadar her şeyine şu veya bu ölçüde etki ederler. İlk, eski, tarihin derinliklerinde olan dillerin yaşayan dile etkisi olarak açıklanmaktadır.

g. Üst Katman Etkisi: Üst katman, bir dil kullanıcısı için, egemen sınıfların, mesleklerin veya bölgelerin dil kullanımları kadar, başka ulus ve bu ulusun dili de olabilir.

h. Örneksemelerin Etkisi: Dilde var olan bir ses, biçim, birleşik söz veya söz dizimi yapısına benzetilerek, bu yapı örnek alınarak, yeni biçim veya söz dizim yapılarının elde edilmesine örnekseme denir.

i. Yazım Kurallarının Etkisi: Dilde dil ve kulak duyuları söz konusu iken, yazıda göz duyusu söz konusudur. Yazı ile dilin buluşmadığı, dilin, yazımın tutuculuğundan ve birleştiriciliğinden yararlanmadığı yer ve zamanlarda, dil değişikliklerinin daha hızlı ve daha derin yaşandığı şüphesidir (2013, ss. 53-61).

Ses bilgisinde bir dilin temeli olan sesleri meydana getiren ve seslerin değişmesinde etkili olan özellikler üzerinde durulmaktadır. Dolayısıyla diller arasında oluşan ses farklılıkları, bir dil öğretiminde dikkate alınması gereken en önemli konulardan birisi olarak görülmektedir. Yabancı dili öğrenen bir birey, önce dili duymakta ve dilin ses dünyası ile tanışmaktadır. Dolayısıyla hedef dilin öğrenilmesinde ve öğretilmesinde diller arasındaki ses farklılıklarından doğan olası zorlukları tespit etmede yazma becerisi önemli bir rol üstlenmektedir.

Türkçenin ses özelliklerinin doğru kavranıp yazıda doğru temsil edilip edilmediğini ölçebilmek amacıyla genellikle dikte çalışması yapılmaktadır. Böylece öğrencilerin sesleri ayırt edebilmesi incelenmektedir. Tez çalışması olarak hazırlanan bu çalışmada ise Ürdünlü öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki

yanlışı genel olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda “Ses Bilgisi, Biçim Bilgisi, Söz Dizimi, Anlam Bilgisi ile Yazım ve Noktala Bilgisi” olarak beş başlıkta incelenmiştir. Tezde diğer alanlardan yanlışlığın fazla olması bakımından ön plana çıkan ses bilgisi bu çalışmada tekrardan ele alınmıştır.

Bu çalışmada temel düzey olan A2 düzeyindeki öğrencilerin, hedef dil olan Türkçenin ses özelliklerinin doğru kavrayıp kavrayamadıklarını ve yazıya da doğru aktarıp aktaramadıklarını tespit etmeyi amaçlanmıştır. Böylece hedef dildeki seslere aşinalığı artan öğrencinin, iletişim kurma isteğinin de artması beklenmektedir. Temel düzeyin ardından ise öğrenciler B1 ve B2 düzeylerinde konuşma becerilerini daha da geliştirecektir. Bu evrede dikte ile ses bilgisi çalışması yaptırılıp dil öğretiminde telaffuz edilen sesleri doğru bir şekilde yazılıp yazılmadığı incelenebilir. Bu çalışma ile üst seviyelere geçmeden önce A2 düzeyinde yazılı bir şekilde yanlışları temel düzeyde tespit edip ileriki düzeylere zemin hazırlamak amaçlanmaktadır. Yazılı dili doğru bir şekilde öğrenebilmesi amacıyla yazılı anlatımlarındaki ses şekilleri incelenmiştir.

2. Araştırma Modeli

Yabancı dil olarak Türkçeyi Ürdün’de öğrenen Arap asıllı öğrencilerin yazma becerisinde karşılaştıkları güçlükleri yazdığı kompozisyonlar ışığında ortaya çıkarmayı hedefleyen bu çalışma, betimsel bir nitelikte olup tarama modeli ile hazırlanmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir” (Karasar, 2010, s. 77).

Öğrencilerin yazma çalışmalarından elde edilen veriler belirlendikten sonra öğrencilerin hangi konuda daha sık yazım yanlışı yaptığı tespit edilip başlıklandırılarak grafikleştirilmiştir. Toplanan veriler yanlış çözümlemesi yaklaşımına göre değerlendirilmiştir.

2.1. Çalışma Grubu

Bu çalışmanın evrenini yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Ürdünlü öğrenciler oluşturmaktadır. Fakat bu grubun tamamına ulaşamayacağından araştırma için bir çalışma grubu seçilmiştir. Buna göre bu çalışmanın örnekleme için çalışmaya 2013-2014 yılları arasında Amman Yunus Emre Türk Kültür Merkezinde A2 düzeyindeki Türkçe öğrenen 48 Ürdünlü öğrenci dâhil edilmiştir. Bu öğrencilerin kur bitirme sınavlarındaki yazılı anlatım kâğıtları dijital ortama aktarılarak öğrencilerin yazma becerisindeki karşılaştıkları güçlükler belirlenmek istenmiştir. A2 düzeyindeki öğrencilerin, Avrupa Ortak Çerçeve Metni’ne göre yazılı anlatım becerisinin kazanımlarının somut bir şekilde

görüldüğü bölüm olması, bu düzeyde karşılaşılan güçlüklerin daha ileriki düzeylere geçmeden düzeltilebilmesi amacıyla tercih edilmiştir. Daha ilk aşamalarda karşılaşılan zorlukların belirlenmesi dil öğrenimini daha etkin kılması bakımından önemli olacağı düşünülmektedir.

Çalışmaya dâhil olan öğrencilerin cinsiyet dağılımı şu şekildedir:

Tablo 1: Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	N	%	Toplam
Kadın	41	%85,4	%85,4
Erkek	7	%14,6	%14,6
Toplam	48	%100	%100

Tablo 2’den anlaşıldığı gibi A2 düzeyinde çalışmaya katılan 48 kişiden 41’i kadın, 7’si erkek öğrencilerdir. Yüzelik oran kadınlarda %85,4 iken erkeklerde %14,6’dır.

Tablo 2: Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Yaş grubu	N	%	Toplam
15-29	36	%75	%75
30+	16	%25	%25
Toplam	48	%100	%100

Tablodan görüldüğü gibi araştırmaya katılanların yaş grubu hakkında bilgi verilmiştir. Buna göre çalışma grubuna dâhil olan öğrencilerin %75’inin (35 kişi) yaşları 15 ile 29 yaş arasında, %30’unun (16 kişi) yaşları 30 ve üzerindedir.

2.2. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Araştırma 2013-2014 yılları arasında okutmanlık görevinde bulunduğum Amman Yunus Emre Enstitüsünde yapılmıştır. A2 düzeyindeki 48 öğrencinin kur bitirme sınavlarında yazma becerisinin ölçülmesi için yazdıkları yazılı anlatımları araştırmanın verileri olarak kullanılmıştır. Bu kompozisyon kâğıtları taranarak dijital ortama aktarılmıştır. Bu kâğıtlar yanlış çözümlene yöntemine göre incelenmiştir. Yanlış çözümlenmesinde kullanılacak yöntemi ise Sridhar adım adım şöyle sıralar:

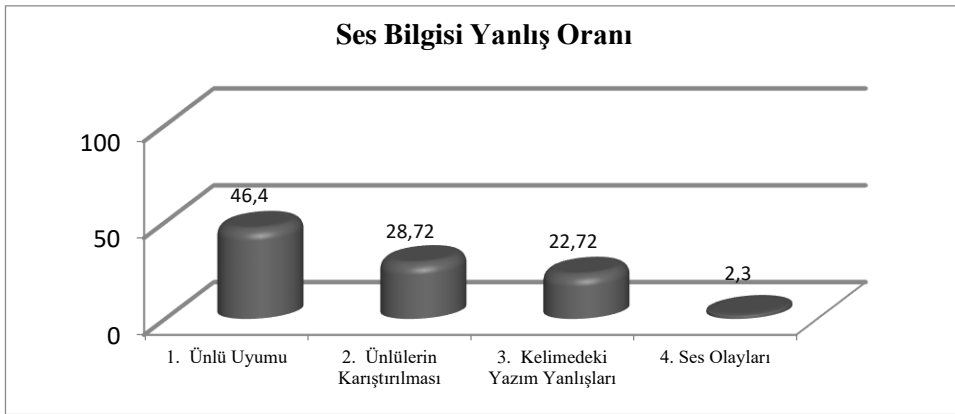
- Verilerin toplanması
- Yanlışların belirlenmesi
- Yanlış türlerinin sınıflandırılması
- Yanlış türlerinin göreceli sıklık tablosu
- Amaç dildeki zorluk alanlarının belirlenmesi
- İyileştirme çalışmaları (iyileştirici dersler, araçlar, vb.) (Sridhar’dan akt. Büyükikiz ve Hasırcı, 2013, s. 55).

“Yanlış çözümlemesi, öğrencilerin yaptıkları yanlışların gözlenmesi ve belli bir sisteme göre sınıflandırılıp analiz edilmesidir. Yanlış çözümlemesi, öğretmenin öğretim tekniğini ve öğretim materyallerini gözden geçirmesi, öğretme sürecini değerlendirmesi ve öğretim programının yeniden düzenlenmesi konusunda yol göstericidir” (Bölükbaş, 2011, s. 1359).

“Yanlışların nasıl düzeltileceği konusunda ilgili olarak ise James üç ilkedden bahseder. Bunlardan ilki yanlış düzeltme, öğrencilerin anlatım becerisini artırmalıdır. İkincisi bu düzeltmeler yapılırken öğrencinin duyuşsal özelliklerine dikkat edilmelidir. Ve son olarak ise düzeltmeler, öğrencilerin gözünü korkutacak şekilde yapılmamalıdır” (James’den akt. Şahin, 2013, s. 436).

3. Bulgular

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Ürdünlü öğrencilere ait 48 yazılı anlatım kâğıdında Ses bilgisinde öğrencilerin karşılaştıkları güçlükler belirlenerek yaptıkları yanlışlar kategorileştirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin yazılı anlatım kâğıtlarında Ses bilgisi bölümü ana başlığı altında yapmış oldukları yanlışlar incelenerek dört alt başlık altında kategorilere ayrılmıştır. Bunlar; “Ünlü Uyumu, Ünlülerin Karıştırılması, Kelimedeki Yazım Yanlışları ve Ses Olayları”dır. İlgili çalışmada elde edilen bulgulara göre Ürdünlü öğrencilerin yazılı anlatımlarından elde edilen ses bilgisi bölümündeki alt başlıklarda gruplanan yanlış oranı şu şekildedir:

Ses Bilgisi alanında 48 öğrencinin yazılı anlatım kâğıtlarında 888 yazım yanlışlığı olduğu tespit edilmiştir. Grafikte de görüldüğü gibi ünlü uyumunda % 46,4 (412), ses olaylarında % 2,13 (19), ünlülerin karıştırılması % 28,72 (255), kelimedeki yazımda (eksik, fazla ve yanlış harf yazımı ve diğer dillerin etkisinden kaynaklanan yanlışlar) % 22,75 (202) yanlış tespit edilmiştir.

3.1. Ünlü Uyumları

“Oluşumları sırasında belirli bir engele takılmadan, zorluğa uğramadan çıkan seslere ünlü (vokal) adı verilir” (Eker, 2005, s. 265). “Ünlüler, ağzımızın değişik şekiller alması sonucunda bazı değişikliklere uğrar. Bu nedenle ünlüler de kendi aralarında çeşitli özellikler gösterir” (Hengirmen, 2005, s. 56). “Ünlü uyumları Türkçenin tipik özellikleri arasındadır. Temel dilbilim kitaplarında Türkçe çoğu zaman bu özelliği ile yer alır. Ünlü uyumunun Türkçede iki türü vardır: Önlük-artlık uyumu ve düzlük-yuvarlaklık uyumu” (Demir ve Yılmaz, 2005, s. 160).

Bütün dünya dilleri düşünüldüğünde Türkçedeki ünlü sayısı ortalama bir envantere sahiptir. Bunlar “a, e, ı, i, u, ü, o, ö” sesleridir. Fakat Arapça ile Türkçenin özelliklerinin anlatıldığı bölümde de değinildiği gibi Arapçada bulunan ünlü sesler ile Türkçede bulunan ünlü sesler farklılık göstermektedir. Örneğin Arapçada bütün ünlüler yazıda her zaman gösterilmez. Bu yüzden de öğrencilerin sesli harfleri kullanımında, uyumdaki harflerin kullanımında, kelime kökünde veya gövdede ve de eklerde sıklıkla yanlış yaptıkları gözlenmiştir.

Yazılı anlatımlardaki ünlü uyumları, kelimeye getirilen eklerin ve kelimelerdeki harflerin uyumunun incelenmesi ile elde edilmiştir. Ünlü uyumu için öğrencilerin en çok yaptıkları yanlışlar belirlenmiştir. Önlük-artlık ve düzlük-yuvarlaklık bakımından kelime ve kelimeye getirilen ekler incelenerek toplamda ünlü uyumunun kavranamamasından kaynaklı 412 yazım yanlışı tespit edilmiştir. Önlük-artlık uyumunun kavranamamasından % 72,8 (300), düzlük-yuvarlaklık uyumunun kavranamamasından ise %27,2 (112) yazım yanlışı yapıldığı tespit edilmiştir.

Önlük-Artlık Uyumu

“Kalınlık-incelik uyumu veya art-ön ünlü uyumu, Türkçedeki ünlü seslerin çıkış yerlerine göre sınıflandırılması ve her zaman bu kural ile eklerin bağlanabilme özelliğidir. Dilin ön tarafının kabarak ön damakla aradaki açıklığı daraltması sonucu oluşan ünlülere ön damak ünlüsü veya kısaca *ön ünlü* denir” (Demir ve Yılmaz, 2005, s. 153). “Ön damak ünlüsü, ön ünlü veya ince ünlü diye adlandırılan ünlüler şunlardır; e, i, ö, ü. Dilin arka tarafının kabarak, yumuşak damakla arasındaki mesafeyi daraltması sonucu oluşan ünlülerse art damak ünlüsü veya *art ünlü* olarak adlandırılır” (Demir ve Yılmaz, 2005, s. 153). “Bu harfler; a, ı, o, u’dur. Bir, veya birden fazla heceli kelimelere gelen eklerin sesleri de bu bir heceli kelimenin seslisine, veya birden fazla heceli kelimenin son hecesi seslisine göre dil ve dudak benzeşmelerine tabi olurlar. Birbirine benzeyen izleyen ekler arasında da aynı kural hüküm sürer” (Banguoğlu, 1979, s. 47). Öğrencilerin önlük-artlık uyumuna uygun yazma konusunda yapmış oldukları yanlışlar şu şekildedir:

“a yerine e kullanılması”

- “Babam **arkadaşlarıyla** çok oyunları oynamış.” (Ö8)
Babam arkadaşlarıyla çok oyun oynamış.
- “Bugün akşam ailem salonunda toplantıyı edip planın **detaylar...**” (Ö21)
Bugün akşam aile salonunda toplantı edeceğiz ve planın detaylarını konuşacağız.
- “çünkü çok **rahat** ve çok hızlı gideceksiniz” (Ö40)
Çünkü çok rahat ve hızlı gideceksiniz.

“e yerine a kullanılması”

- “...hayat **çeçen’da** çok kolay...” (Ö40)
...hayat Çeçen’de çok kolay

“ı yerine i kullanılması”

- “benim Kültürümden farklı, insanlar ve insan **toplulukleri** tanımak...” (Ö14)
Benim kültürümden farklı insanları ve toplulukları tanımak...
- “...benim babam ve **arkadaşisi...**” (Ö31)
...benim babam ve arkadaşı...

“u yerine ü kullanılması”

- “...ama lokantanın adı şimdi **ünüttüm.**” (Ö3)
Ama lokantanın adını şimdi unuttum.

“ü yerine u kullanılması”

- “Son iki aydı çok **meşgüldüm** ve çalıştım için yorgunum.” (Ö25)
Son iki aydır çok meşguldüm ve çalıştığım için yorgundum.

Önlük-artlık uyumu kelimeye gelen ekler bazında incelendiğinde neredeyse bütün öğrencilerin yazılı anlatımlarında bu konudan kaynaklanan yanlışların diğer yanlışlara bakıldığında fazla olduğu görülmektedir. Bunun başlıca nedenlerinden birisi Türkçede bulunan sesli harflerin Arapçadan fazla olması ve bu harflerin de birbirleriyle uyum içinde eklenmesidir. Hem ünlülerin sayısına ve kullanımına hâkim olabilmek hem de uygun görevdeki eklerin seçilmesine rağmen bu ek uyum kısmında öğrencilerin zorlandıkları görülmektedir.

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

“Düzlük-yuvarlaklık uyumu kelimenin ilk hecesinde düz bir ünlü varsa, sonraki hecelerde de düz, yuvarlak ünlü varsa sonraki hecelerde de dar-yuvarlak veya düz- geniş ünlülerin kullanılması şeklinde ortaya çıkar” (Demir ve Yılmaz, 2005, s. 161).

Öğrencilerin ünlü harflerin düzlük-yuvarlaklık uyumunda yaptıkları yanlışlar şu şekildedir:

“a yerine ı kullanılması”

- “Bu nedenle bu **siyahıtı** karar verdim.” (Ö24)
Bu nedenle bu seyahate karar verdim.

“e yerine i kullanılması”

- “**Gezdekten** sonra, **şihrinde** güzel lokantada kebab ve tavuk yiyebilir.” (Ö48)
Gezdikten sonra, şehirde güzel bir lokantada kebab ve tavuk yiyebilir.

“u yerine ı kullanılması”

- “...sonra bır çocuklar **kalkuyordu.**” (Ö31)
... sonra çocuklar kalkıyordu.
- “... şehir **oldı.**” (Ö48)
...şehir oldu.

“ü yerine ı kullanılması”

- “Ben her gün **düşünyorum.**” (Ö40)
Ben her gün düşünüyorum.

Düzlük-yuvarlaklık uyumunda karşılaşılan yanlışlar kalınlık incelik uyumunda karşılaşılan yanlışlardan daha az olduğu ancak yine de A2 düzeyine göre fazla oldukları görülmektedir. Genellikle “o” ve “ö” harfleri öğrencilerin karşısına geldiğinde bu harflerin sonrasında ve öncesinde hangi ekin uygun olacağına dair kullanımında yanlış yapıldığı görülmektedir. Bu yanlışların Arapçada bu harflerin olmamasından ve böyle bir uyumun da tam özümsememesinden kaynaklandığı görülmektedir.

3.2. Ses Olayları

“Ses olayını, bir kelime içerisinde yer alan seslerin birbirini etkilemesi sonucunda o kelimenin yapısında meydana gelen değişim süreci olarak görebiliriz” (Güneş, 1999, s. 50). Ses bilgisi bölümünde incelenen ses olaylarında toplamda % 2,13 (19) yanlış oranı ile öğrencilerin bu bölüm içerisinde en az yanlış yaptıkları bölüm olduğu görülmektedir. Ses olaylarında yanlış bulunan başlıklar şunlardır; ünlü daralması, ünlü düşmesi, ünsüz yumuşaması ve ünsüz benzeşmesidir.

Ünlü Daralması

“Ünlü daralması, art arda gelen benzer değerdeki hecelerden birinin düşmesi olayıdır” (Güneş, 1999, s. 52). Ünlü daralmasında yapılan yanlış daha çok dilbilgisi kuralını uygulayamamaktan kaynaklanan yanlışlardır.

- “örneğin: müzik dinliyor, spor yapıyor, kitap okuyor.” (Ö40)
Örneğin, müzik dinliyor, spor yapıyor, kitap okuyor.

Öğrencinin hızlı yazmasından, fiili olduğu gibi kullanmasından, buradaki grameri uygulamayı unutmamasından kaynaklanmış olabilmektedir.

Ünlü Düşmesi

“Ünlü düşmesi, sözcüklere çekim ve yapım eklerinin gelmesi ve birleşik sözcüklerin yapımı sırasında bir ünlünün kaybolmasına denir” (Hengirmen, 2005, s. 74). Ünlü düşmesinde ise şu şekilde yanlışlar görülmektedir:

- “...insanlar **akılı**...” (Ö16)
...insanların akılı...
- “...**Vakitinde**...” (Ö17)
...vaktinde...
- “...tatil **izini**...” (Ö19)
...tatil izni
- “...oyunları **oyunarmış**.” (Ö8)
... oyunları oynamış.

Ünlü düşmesi A1 düzeyinde öğrenilen, A2 düzeyinde öğrencilerin en az yanlış yaptıkları konulardan bir tanesidir. Burada da öğrencilerin yazdığı kompozisyon kâğıtlarında az da olsa bu yanlışla karşılaşmaktadır. Ünlü düşmesi ses olayında kelimelerin değişmesi, eklenen ek ile tekrardan şekillenmesi bazı öğrenciler tarafından öğrenilmesinde veya öğrenilen bilginin uygulanmasında sıkıntı yaşandığı görülmektedir.

Ünsüz Yumuşaması

“Kelime sonunda ünsüz şekilleriyle bulunan patlamalı katı sesdeşler, yani **p ç t k** sesleri kelimeye sesliyle başlayan bir ek gelip iki sesli arasında, veya bir sesliyle bir bolünlü arasında kaldıklarında bu seslerin etkisiyle birçok kelimelerde ünlü şekillerine, **b c d g** seslerine dönerler” (Banguoğlu, 1979, s. 49). Diğer bir ifadeyle bir kelimenin son harfi sert ünsüz harflerden p, ç, t, k ile biterse ve ünlü ile başlayan bir ek alırsa, kelimedeki son harf olan p, ç, t, k'nin b, c, d, g, ğ'ye dönüşmesine ünsüz yumuşaması denir. Ünsüz yumuşamasının ses olayları alt başlıkları altında en fazla yanlış yapılan bölüm olduğu tespit edilmiştir. Bu yanlışlar şöyledir:

- “Bu yaz yunanistan’a ailemle **gideceyiz**.” (Ö9)
Bu yaz Yunanistan’a ailemle gideceğiz.
- “Her zaman bilgisayar kullanacaklar, öyle ki **sokaka** gitmeyecekler ve dışarıda oynamayacaklar.” (Ö36)
Her zaman bilgisayar kullanacaklar, öyle ki sokağa gitmeyecekler ve dışarıda oynamayacaklar.

- “İnsanların fiziki farklı.” (Ö39)
İnsanların fiziği farklı.

Öğrencilerin incelenen yazılı anlatımlarındaki örneklere göre öğrencilerin ünsüz yumuşama konusunda daha çok k-g/ğ değişimi konusunda yanlış yaptıkları görülmektedir.

Ünsüz Benzeşmesi

“Benzeşme, bir sözlükteki seslerin; oluşum noktası, nitelik ve/veya nicelik bakımından birbirine benzemesidir” (Eker, 2005, s. 308). Ünsüz benzeşmesinde ise yanlışlar şu şekildedir:

- “Bir yıllar, yaz evi, ya da **yat’da** tatil boyu gecireceğiz,” (Ö24)
Bu yıl yaz evinde veya yatta tüm tatilimizi geçireceğiz.
- “Bir gün benim babam oturdularla ve **konuşdularla**” (Ö33)
Bir gün babamla oturduk ve konuştuk.

3.3. Ünlülerin Karıştırılması

Türkçe, Arapça ile karşılaştırıldığında ünlüleri gösteren harf bakımından daha zengin bir dildir. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için ünlüleri gösteren harflerin kullanımı ve eklerin kelime ile uyumu en çok karıştırılan ve öğrencilerin zorlandıkları konular olarak görülmektedir. Özellikle Ürdünlü öğrenciler gibi Arap asıllı olup Arapça ana dili olanlarda durum daha güç duruma gelebilmektedir. Çünkü Türkçe, Arapçadan daha fazla ünlüleri gösteren harflere sahip ve Türkçede bulunan bazı ünlüler de Arapçada bulunmamaktadır. Bu bağlamda Ürdünlü öğrencilerin ünlüleri karıştırdıkları yazım yanlışları şu şekildedir:

“e, a” Ünlülerinin Karıştırılması

Ürdünlü öğrencilerin yazılı anlatımlarında karşılaşılan güçlüklerden birisi kelime içinde “e/a” harflerinin karıştırılmasıdır. Bu örnekler şu şekilde sıralanabilir:

“a yerine e kullanılması”

- “**ziyeret etmek**” (Ö28)
ziyaret etmek
- “Babam **arkadaşlarıyla** çok oyunları oynamış.” (Ö8)
Babam arkadaşlarıyla çok oyun oynamış.

“e yerine a kullanılması”

- “**aserleri**” (Ö3)
eserleri

- “İnsanların fiziki farklı. **balkı** daha uzun boylu olacaklar, **balki** de ten renkleri farklı.” (Ö39)
...belki...
- “be nedenle **ziyarat** ediyoruz ve sohbet ediyoruz” (Ö41)
Bu nedenle ziyaret ediyoruz ve sohbet ediyoruz.

Kelimenin içinde hem “e” hem “a” harfleri varsa bunların hangisinin kelimedede önce veya sonra geldiğini yazmada öğrencilerin zorlandıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte bazı öğrencilerin ünlü uyumundaki kuralı aşırı kurallaştırma yaparak kelimenin aslını unutup kelimedeki ünlülerin hepsini inceleştirme veya kalınlaştırma eğiliminde oldukları görülmüştür.

“ı, i” Ünlülerinin Karıştırılması

“ı-i” ünlülerinin yazımında Ürdünlü öğrencilerin en fazla yanlış yaptığı bölümlerden biri olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaptıkları yanlışlar şöyledir:

“ı yerine i kullanılması”

- “...çok **akili** insanlar vartu” (Ö7)
...çok akıllı insanlar vardı.
- “Bu yaz tatili **yurtdışı** planlar var,” (Ö26)
Bu yaz tatili için yurtdışı planlarımız var.
- “Mümkün araba çok **hızlı** sürecek.” (Ö36)
Arabayı çok hızlı sürmek mümkün olacak.
- “Türkiyadey’ken beş **yıl** okuduğum okula gidecem ve **arkadaşlarım**la buluşacağız.” (Ö43)
Türkiye’deyken beş yıl okuduğum okula gideceğim ve arkadaşarımla buluşacağız.

“i yerine ı kullanılması”

- “**Harika** mı harka...” (Ö3)
Harika mı harika...
- “Türkiyenin **haritası** almak gerekiyor.” (Ö28)
Türkiye’nin haritasını almak gerekiyor.
- “İnsanlar cahil ve **fakır** olacak.” (Ö39)
İnsanlar cahil ve fakir olacak.

“ı” ve “i” ünlüleri öğrenciler tarafından en çok karıştırılan konulardan olduğu görülmektedir. Bunda “ı” ünlüsünü ilk defa öğrenmelerinin etkisi olmaktadır. İngilizcenin etkisiyle “ı” ünlüsünü gerek el alışkanlığından gerek kelimenin ilk hâlini unutmalarından kaynaklanarak “ı” harfleri çoğunlukla “i” ünlüsüne dönmektedir. Ayrıca ünlü uyumuna dikkat etmek isteyen öğrenci, bazen kuralı

aşırı uygulayarak kelimedeki bulunan “i” ve “ı” ünlülerini kelimedeki diğer ünlülere göre inceleştirme ve kalınlaştırma yapmaktadır.

“e, i” Ünlülerinin Karıştırılması

“e” ile “ı” ünlülerinin karıştırılması öğrenciler tarafından en çok yapılan yanlışlar arasındadır. Kelimedeki bulunan e veya i harfleri birbirlerinin yerine yazılmaktadır. Bu yanlışlar şu şekildedir;

“e yerine i kullanılması”

- “roma müzesini ziyaret **edibilirsiniz.**” (Ö1)
Roma müzesini ziyaret edebilirsiniz.
- “...**biraber** oynarlardı. ” (Ö33)
...beraber oynarlardı.

“i yerine e kullanılması”

- “...**zeyaret** edeceğiz. ” (Ö28)
...ziyaret edeceğiz.
- “...Şimdi **belmiyorum.**” (Ö40)
...bilmiyorum

Öğrencinin genellikle i sesini tanıdığı ve dil aktarımı yanlış olarak İngilizcedeki e harfinin ses karşılığının i olması ve Türkçe yazarken de sesi öğrenmesi ama bu sesi İngilizcedeki harf ile karıştırmasından kaynaklı yanlışlar olduğu görülmektedir. Bazen de kelimeye getirilen eklerin etkisiyle öğrenci e harfini i harfine dönüştürmektedir.

“u, ü, o, ö” Ünlülerinin Karıştırılması

Ürdünlü öğrencilerin anadili Arapçadır. Arapçada u, ü, o ve ö ünlüleri tek bir harf ile gösterilmektedir. Bu da öğrencilerin bu ünlüler arasındaki farkı görebilmesini zorlaştırmakta ve yanlış yapmalarına neden olabilmektedir. Öğrencilerin bu dört ünlüyü birbirinin yerine kullanma eğiliminde olduğu görülmektedir.

“u yerine ü kullanılması”

- “...ama lokantanın adı şimdi **ünüttüm.** ” (Ö3)
...ama lokantanın adını şimdi unuttum.
- “**Çocuklar**” (Ö48)
çocuklar

“ü yerine u kullanılması”

- “**Yuz** yıl sonra insanlar eti yermeyecekler. ” (Ö15)
Yüz yıl sonra insanlar et yemeyecekler.

“o yerine ö kullanılması”

- “**Öğlüm**” (Ö9)
oğlum
- “...**örman** var ve çok farklı nehirler var.” (Ö40)
...orman var ve çok farklı nehirler var.

“ü yerine o kullanılması”

- “Ulaşım araçları çok kolay, Taksi, **ötübüs**, dolmuş her zaman bulanebilirsin.” (Ö46)

Ulaşım araçlarını, taksi, otobüs, dolmuş vb. her zaman çok kolay bulabilirsin.

3.4. Kelimedeki Yazım Yanlışları

Türkçe kelimeleri yazmada öğrencilerin bazı kelimeleri veya eki yazarken eksik harf veya fazla veya yanlış harfler ile yazdığı görülmektedir. Bu yanlış yazımlarda belli bir sistematik yanlış olmadığı görülüp her sestem veya gramerden yanlışların yapıldığı tespit edilmiştir. Bu öğrencilerin yazma kaygısından, sınav esnasında birçok kuralı bir araya getirebilmenin güçlüğünden, öğrencinin eksik ve yanlış öğrenmesinden, ihmal, dikkatsizlik veya unutkanlığından kaynaklanabilmektedir. Bu yanlışlar şu şekildedir sıralanmıştır;

Eksik Harf Kullanımı

Ürdünlü öğrencilerin yazılı anlatımlarında sözcükleri yazarken bazı harfleri eksik yazdıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında karışımıza çıkan yanlışları şu şekildedir;

- “**duyduğma** göre” (Ö2)
duyduğuma göre
- “**hayatni**” (Ö9)
hayatını
- “Çin Kültürü **benimkiden** çok **farkı**.” (Ö12)
Çin kültürü benimkinden (benim ülkemin kültüründen) çok farklı.
- “**yemeklerni**” (Ö14)
yemeklerini
- “**Zun** zamandır tatile çıkmayı **düşünüyorum**.” (Ö25)
Uzun zamandır tatile çıkmayı düşünüyorum.
- “Çünkü şimdi çok insanlar **sigra** içiyorlar.” (Ö37)
Çünkü şimdi çok insanlar sigara içiyorlar.
- “...çok **mutluduk**.” (Ö33)
...çok mutluyduk.
- “Dünya’nın en güzel **ülklerinden** olacak.” (Ö34)
...ülkelerinden...

- “Ürdün’de çok **aktiviler** yapabilir. ” (Ö47)
...aktiviteler...

Arapçada ünlü harfleri göstermek durumunda olmayan öğrencilerin genel olarak ünlü harfleri eksik yazdıkları, bununla birlikte az da olsa ünsüz harflerin de eksikliği tespit edilmiştir. Ancak ünsüz harf eksikliğinin de kök veya gövdede olmayıp getirilen ek kısmında olduğu görülmüştür. Bu da öğrencilerin ek kök bağlantısını tam olarak kavrayamadığını gösterebilmektedir.

Fazla Harf Kullanımı

Kelime yazımında karşılaşılan bir diğer yanlış grubu ise kelimeyi yazarken kelimedeki olmaması gereken bir harfi fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin fazla harf yazımından kaynaklanan yanlışları şu şekildedir;

- “yüz **yıllarradan** buna kadar...” (Ö12)
yüzyıllardan bu ana/şimdiye kadar...
“Sahilde **dolaşlp**...” (Ö20)
Sahilde dolaşıp...
- “**...yeğtmiyor**...” (Ö22)
...yetmiyor...
- “Ben ona **sorudum**. ” (Ö33)
Ben ona sordum.
- “...insanlar daha çok **anlatıyacak**” (Ö38)
...insanlar daha çok anlatacak.
- “**petra** gittiniz. ” (Ö48)
Petra’ya gittiniz.

Ürdünlü öğrencilerin kelimeyi yazarken kelimenin kök veya gövdesinde bulunan harflere benzer bir harf ekledikleri veya kök veya gövdeye gelen eklerin kullanımında fazla harf ekledikleri görülmüştür.

Yanlış Harf Kullanımı

Ürdünlü öğrencilerin kelimenin yazımında yanlış harf seçiminden kaynaklanan yanlışlar olduğu görülmüştür. Yanlış harf yazımına aşağıdaki örnekler verilebilir:

- “**agaçalar**” (Ö8)
ağaçlar
- “**yanlız**” (Ö10)
yalnız
- “**bahcedelerden**” (Ö15)
bahçelerden
- “**Cünkü**” (Ö18)
Çünkü
- “**çünkü** hepimiz Farklı şeyleri iştidik” (Ö26)

Çünkü hepimiz farklı şeyleri istedik.

- “**bilkisiyar**” (Ö31)

bilgisayar

- “**Babam bana cevab...**” (Ö32)

Babam bana cevap...

Kelimenin yazımında yanlış seçilen harflerin ötümlü ile ötümsüzler arasında olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin genellikle ötümsüzlerin “p, ç, t, k” ile ötümlüler “b, c, d, g” yi karıştırmalarından kaynaklanan yanlışlar yaptıkları tespit edilmiştir.

Başka Dillerin Etkisi

Yabancı dil öğreniminde anadilindeki veya öğrencinin ana diline yakın derecede iyi bildiği ikinci dildeki özellikleri hedef dile yani yeni öğrendiği yabancı dile aktarması durumudur. Burada Arapça ve İngilizcenin daha fazla etkili olduğu söylenebilir. Bu örnekler şu şekildedir:

- “**Bana göre yüz yıl sonra dünyada çok **salam** var**” (Ö7)

Salam, barış anlamındadır. Öğrenci tarafından Arapça kullanılmış.

- “**Russia**” (Ö9)

Rusya

- “**Soununda**” (Ö14)

Sonunda

- “**Milliyonlarca**” (Ö16)

Milyonlarca

- “**İnteresten**” (Ö18)

Enteresan

- “**Türkey’e**” (Ö23)

Türkiye’ye

- “**Camera**” (Ö36)

Kamera

- “**Türk cültürü**” (Ö37)

Türk Kültürü

- “**Inshallah**” (Ö39)

İnşallah

- “**train**” (Ö39)

Tren

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi öğrencilerin Türkçede olabilecek kelimeleri Arapça asılları ile kullandığı veya kelime yazımında Türkçe bir kelime yazdığını düşünse de kelime içindeki harflerde bildiği dillerin etkisi ile yanlış yazdıkları tespit edilmiştir. Türkçe “k” harfi yerine İngilizce “c” harfini, “ş” harfi yerine “sh” harfini, “y” harfi yerine “i” harfini yazmaları öğrencilerin

hâlâ Türkçe öğrenmede ana dilin veya ikinci dilin etkisi altında olduğunu gösterebilmektedir.

Sonuç

Bu çalışma, Ürdün’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Arap asıllı öğrencilerin hedef dili öğrenmede yaptıkları yanlışlar gruplandırılarak yabancı dil olarak Türkçe öğretimine özellikle Orta-Doğu coğrafyasında dil öğretimine yönelik yapılacak çalışmalara katkı sağlayabilmek amacıyla hazırlanmaya çalışılmıştır. Ürdünlü öğrencilerin yazılı anlatımda yapmış oldukları yanlışlar öğrencinin hangi konularda daha fazla zorlandığının görülebilmesi bakımından önem arz etmektedir. Böylece bu çalışmanın gerek materyal gerekse yöntem belirlemeye yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Uygulama aşamasından anlaşılacağı üzere, bu çalışmaya Yunus Emre Enstitüsü tarafından Ürdün’ün başkentinde kurulan Amman Yunus Emre Türk Kültür Merkezinde, 2013-2014 yılları arası A2 düzeyi Türkçe öğrenen 48 öğrenci dâhil edilmiştir. Kur bitirme sınavı yazma becerisi bölümünde yazılı anlatım kâğıtları çalışmanın materyali olarak kullanılmıştır.

Ürdünlü öğrencilerin ses bilgisinden 888 yazım yanlışları tespit edilmiştir. Bu bölüm dört başlıkta incelenerek oranları sunulmuştur. Bunlar: Ünlü uyumu % 46,4 (412), ses olayları % 2,13 (19), ünlülerin karıştırılması % 28,72 (255), kelimedeki yazım yanlışları % 22,75 (202).

Ürdünlü öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenirken ses bilgisinin alt kategorilerinden en fazla ünlü uyumunda yanlış yaptığı görülmektedir. Türkçenin ses özellikleri ile Arapçanın ses özelliklerinin farklılığı, Türkçedeki ünlü harflerin sayı bakımından çokluğu ve kelime içinde ve eklerde bu ünlülerin uyumu kurallarının tam olarak öğrenilememesi veya uygulanamaması öğrencilerin bu konuda yanlış yapmasında etkili olduğu ve önlük-artlık uyumunu tam olarak kavrayamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Banguoğlu, T. (1979). *Ana Hatlarıyla Türk Grameri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Bölükbaş, F. (2011). Arap Öğrencilerin Türkçe Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 6(3), 1357-1367.
- Büyükikiz, K. ve Hasırcı, S. (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarının Yanlış Çözümleme Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(4), 51-62.
- Çakır, İ. (2010, Ocak). Yazma Becerisinin Kazanılması Yabancı Dil Öğretiminde Neden Zordur?. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (28), 165-176.
- Demir, N. ve Yılmaz, E. (2005). *Türk Dili El Kitabı* (2. bs.). Ankara: Grafiker Ofset.
- Demircan, Ö. (2015). *Türkçenin Sesdizimi* (5. bs.). İstanbul: DER Yayınları.
- Eker, S. (2005). *Çağdaş Türk Dili* (3. bs.). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Gencan, T. N. (2001). *Dilbilgisi*. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Güneş, S. (1999). *Türk Dili Bilgisi* (4. bs.). İzmir: D.E.Ü. Rektörlük Matbaası.
- Hengirmen, M. (2005). *Türkçe Dilbilgisi* (8. bs.). Ankara: Engin Yayın Evi.
- İnan, K. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen İnanlıların Yazılı Anlatımlarının Hata Analizi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 619-649.
- Kara, M. (2011). Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni Doğrultusunda Türkçe Öğrenen Yabancılara A1-A2 Seviyesinde Türkçe Öğretim Programı Örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 3, 157-195.
- Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Ses Bilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kırbaş, G. (2017). *Türkçe Öğrenen Ürdünlü Öğrencilerin A2 Düzeyi Yazılı Anlatımlarında Karşılaştıkları Güçlükler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, E. Y. (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarındaki Ek Yanlışları. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, (XV), 433-449.
- Yılmaz, E. (2014). *Temel Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Pegem Akademi.